

ВОКАЛСКЕ ОСОБЕНОСТИ ГОВОРА РОМАНИЈЕ

Апстракт: Анализом и представљањем вокалских особина говора Романије у раду намјеравамо осветлити слабо истражено говорно подручје, одредити његово мјесто у источнохерцеговачком дијалекту и евентуално уочити оне дијалекатске специфиности које га издвајају из укупног стања карактеристичног за читаву територију источнохерцеговачког дијалекта, с основном тежњом да дамо слику говорног типа унутар ијекавскоштакавских говора Источне Босне, из преко три деценије временски омеђене перспективе.

Кључне ријечи: говор Романије, источнохерцеговачки дијалект, ијекавскоштакавски говор, ијекавскошћакавски говор, вокализам, вокалске контракције, вокалска редуција, елизија.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1.1. Романија је планина и област у источном дијелу Босне и Херцеговине, која се простире југозападно од Сокоца, сјевероисточно од Пала и источно од Сарајева. То је висока површ од 1500 до 1300 метара нагнута од запада према истоку, али се у народу тако зове и цијела област даље на југ и на исток ка Дрини. То је такође и област изолације коју од сусједних предјела дијели висина њеног рељефа те широк шумски појас и кроз коју не пролази ниједна већа ријека нити је она упућена на какву већу долину. Тако проширена Романија изгледа као изврнути штит чије је дно високо 890 м, а ивице му допиру и до висина од 1600 м, утврдио је и истакао Ив Шатењо (1921, стр. 97–101). Главни елементи у рељефу Романије и њених огранака су високи, безводни дијелови карсне површи, остаци старе долине покривени глином, долови и обиље вртача и пећина. „Цела област коју испуњава Романија и њени огранци заиста изгледа као висока тврђава, којој се, сем с југа, ни с које друге стране не може лако прићи, јер се на све стране спушта веома стрмим отсесима. Ипак, ни та тако јако изражена особина изолације ни карсне особине земљишта нити су биле нити су сада апсолутна и несавладљива сметња саобраћају и насељавању“ (Филиповић, 1950, стр. 13). Тако преко Романије од давнина воде значајни путеви који спајају долину Босне с долином Дрине, а посредно и са другим и удаљенијим областима. Романија је такође предио који је одувјек био прекривен великим шумама, која је сада углавном на стрмијим странама и брдима. Остаци некадашњих шума примјетни су по

* bozica.knezevic@ffuis.edu.ba

гајевима на романијским брежуљцима и косама, као и у микротопонимима, јер су се шуме крчиле у првом реду због добијања обрадиве површине, али су људи палили шуму и ради испаше стоке. Док је с једне стране живим учешћем у саобраћају омогућавала етничке и културне везе са сусједним областима, с друге стране је, и у вријеме турске владавине, често сакупљање војске на овој области ометало насељавање и миран живот становништва. Осим тога, услед великог трговачког саобраћаја преко ње, на Романији је дуго „царевала хајдучија“, у многоме потпомогнута теренским приликама јер је обиље шума и пећина отежавало гоњење и пружало хајдучима згодно склониште. Андрија Лубурић (1930, стр. 234–235) сматра да су то хајдуци из херцеговачких племена који су четовали по цијелој југоисточној Босни стално угрожавајући пут Сарајево – Скопље. Под њиховим притиском проријеђено турско становништво склањало се у већа турска насеља, а на њихова мјеста се досељавало српско становништво из југоисточне Херцеговине. Турске власти, којима су хајдучке чете задавале много неприлика, покушавале су почетком осамнаестог вијека у више махова да униште хајдучију, јер су у вријеме Првог српског устанка у Шумадији прилике биле такве да су се по околини Сарајева хришћани почели одметати у хајдуке и узнемиравати не само муслиманско, већ и хришћанско становништво. Таква настојања турских власти нису сасвим успјела па је хајдука било и касније, све до аустроугарске власти која је успјела да сасвим уништи хајдучију.

1.2. Становништво овог простора, у вријеме наших истраживања, чине скоро стопроцентно православни Срби, што је посљедица великих миграција изазваних ратним дешавањима из деведесетих година претходног вијека. У ближој прошлости овај простор је насељавало и муслиманско становништво. Битно је нагласити да је и то становништво, као и српско, већински насељено у миграцији која се одвијала из херцеговачке матице ка сјеверозападу и сјеверу: „Гласиначки Муслимани воде поријекло мањим дијелом од гласиначких спахијских породица. Већи дио чине досељеничке породице, гдје преовладавају никшићко-колашинска струја и струја из сусједних предјела“ (Јахић, 2002, стр. 19). С обзиром на то да је највећим дијелом православно становништво на овом простору насељено дробњачком миграционом струјом, долазимо до закључка како су основ етносу на овом простору дали управо досељеници из јужнијих крајева који су се у временима турске владавине насељавали на овом простору. Његова неспорна источнохерцеговачка дијалекатска физиономија потпомогнута је блискошћу са источнохерцеговачком матицом и константним миграционим струјањима због чега је овај простор постао битно миграционо стјечиште. Јахић (2002, стр. 23) у свом истраживању проналази елементе западнијих босанских говора код муслиманских говорника и доводи их у везу са блискошћу овог простора са Сарајевом. Примјетно је да је близина Сарајева у одређеној мјери утицала и на већи дио говорника са нашег простора.

1.3. Граница истраживаног подручја на југозападу иде од брда Раковац сјеверно од паљанске котлине, одатле долином Паљанске Миљацке подно брда Соколина до Хан Дервенте, а онда на западу преко Рогоушића и Сумбуловца узводно Мокрањском Миљацком до њеног врела. Одатле се граница пружа ка сјеверозападу, испод планине Кошуте, преко брда Трундебела до планине Костреша и истоименог села у њеном подножју. Сјеверна граница иде од брда Оштра глава одакле нагло завија према Шахбеском граду, а одатле Малиновим долем до брда Паљика на сјевероистоку, одакле води преко брда Пуховац и преко Подроманије, даље на исток до Бјелосављевића на ободу самог Гласинца. На крајњем истоку је Иван поље, а од њега се граница креће ка југу преко узвишења Кик, Вијенац и Брезовица, затим брда Дроњевац и Младеж као најјужнијих тачака, гдје завија ка југозападу долином рјечице Репашнице до њеног ушћа у Паљанску Миљацку.¹

1.4. У већ наведеном оивиченом подручју нашег ареала проналазимо уједначен говорни тип. Његова посебност и потреба за проучавањем последица су чињенице да је до сада овај терен био заобиђен у значајнијим дијалектолошким истраживањима. У монографији *Ијекавскоштакавски говори источне Босне* Цевада Јахића (2002), обухваћени су поједини дијелови нашег ареала, Бјелосављевићи, Мокро и Новосеоци, али нема ниједног забиљеженог пункта на осталом простору Романије и њених огранака. Прије свега, циљ у овом раду је да дескриптивном методом осветлимо вокалски систем говора Романије и уз истраживања која тек треба да услиједу покријемо бјелину на карти истраживаног подручја источнбосанских говора Џ. Јахића, те да прикажемо вокалске особености говора Романије као цјелине, без улажења у структуру било којег мјесног говора, као и да утврдимо најрелевантније изоглосе и однос према источнохерцеговачкој матици као и сусједним ијекавскошћакавским босанским говорима.²

2. ВОКАЛИЗАМ

2.1. Говор Романије као дијела источне Босне, подручја са којег су пунктови из којих сагледавамо грађу у овоме дијелу рада, карактерише систем од пет вокала и вокално *p*. Вокализам којим у грађи располажемо

¹ Списак скраћеница: (Б)ијела (в)ода, Бје(лосављевићи), Бо(говићи), Бр(њица), Вра(жићи), Ву(косављевићи), Ди(каљи), До(бродоли), Ђе(довци), Ја(сен), Је(ловци), К(адино) с(ело), Ко(смај), (К)остреша, Љуб(огошта), Ми(ошићи), Мо(кро), Не(правдићи), Нео(рићи), (Но)восеоци, Оз(ерковићи), От(очина), Па(вечићи), Пе(дише), По(нор), При(мчићи), Пру(тине), Ра(ковац), Ро(гоушићи), Са(јице), Ста(јна), Ђе(мановићи).

² Како и за говор Романије важи Белићева (1999, стр. 80) констатација да је питање *јата* најсложеније језичко питање уопште, рефлексе овог старог гласа у говору Романије остављамо за засебан рад.

је прилично стабилан, скоро онакав какав је у источнохерцеговачком,³ мада у појединим пунктовима, готово спорадично, примјећујемо нешто наглашенију склоност ка отворености и затворености вокала. Појава затворености вокала, присутна у многим босанским говорима,⁴ потврђена је и у дијелу источнобосанских ијекавских говора што се „може тумачити утицајем сусједних ијекавскошћакавских говора, који ово помјерање (особито затвореност дугих вокала *a*, *o*, *e*) имају као изражену особину“ (Јахић, 2002, стр. 37).

2.2. У говору Романије препознајемо затворенију артикулацију ниског *a* која се креће у правцу средњег *o*, с напоменом да ову појаву сматрамо спорадичном, наиме, захватила је само неколицину истраживаних пунктова. Дајемо примјере у којима се јавља затворенија боја овог вокала као заједничка особина свих босанских говора:

а) Вокал *a* > *a*^o у дугим слоговима: *бра^oнли* (Вра), *гла^oве* (Вра), *да^oвали* (Вра, Оз), *зв^oли* (Оз), *пра^oва* (Оз), *стра^oна* (Вра), *уда^oвале* (Оз), *џја^oка* (Оз);

б) Помјерање боје вокала биљежимо и у слоговима са кратким акцентом. Вокал *a* > *a*^o под кратким акцентима: *ла^oмна* (Оз), *ла^oмп̄* (Оз), *ра^oније* (Оз), *са^oстан̄* (Оз) и у микропониму *А^oвлињак*;⁵

в) Затвореност вокала *a* у неакцентованим кратким слоговима биљежимо у неколико примјера, иако је према Јахићу (2002: 38) то раширенија појава од помјерања у неакцентованим дугим слоговима: *бџа^oуми* (До),⁶ *игра^oли* (До), *кажњава^oли* (До).

Наведени примјери издвојени из наше грађе указују на то да се помјерање артикулационе базе вокала *a* у говору Романије јавља у позицијама када се оно нађе између два сонанта или између оклузива и сонанта. Затвореност вокал *a* се у датим примјерима јавља када је оно под дугоузлазним акцентом или неакцентованом дужином у једном примјеру, или у неакцентованим кратким слоговима.

г) Биљежимо и случајеве затвореног вокала *o* у акцентованим дугим и кратким слоговима, дакле *o* > *o*^y: *Бџ^yк те* (Ја), *дџ^yћӯ* (Ја), *џ^yнда* (Оз), у

³ Уп. Пецо (1964, стр. 33)

⁴ Уп. Ђуровић (1992, стр. 92–99); Пецо (1975, стр. 89–96); Вуковић, 1963, стр. 26.)

⁵ Уп. Вуковић (1963, стр. 24–25); Пецо (1975, стр. 89–96); Ђуровић (1992, стр. 93).

⁶ Овакав примјер биљежи и Р. Ђуровић (1992, стр. 94), који наводи: „*a* је сужавањем ушло у дисперзионо поље средњег *o*“.

микротопониму *Ќ^урлово г^рло*, *д^убиш^о* (Кс), *к^ор^ту* (Оз), *м^ор^аиш* (Оз), *пр^овед^у* (Оз), *п^оч^нак* (Оз), *в^ол^и* (Оз), *д^ош^е* (Оз), *б^од^уж^е* (Оз), *б^од^уж^о* (Оз), *д^од^нес^е* (Оз), *ш^ко^ла* (Оз), *б^омб^од^уне* (Оз), *б^од^ур^и* (Оз), *в^ак^од^у* (Оз), *к^од^улена* (Оз), *л^од^уше* (Кс), *м^ода* (Оз), *м^ор^а* (Оз), *м^орале* (Кс), *м^орали* (Оз), *н^од^увца* (Оз), *д^ор^иб^аиш* (Оз), *д^остан^е* (Оз), *пантал^оне* (Оз), *п^осле* (Кс), *п^остала* (Оз), *п^остали* (Оз), *пр^од^од^вница* (Оз), *сез^он^е* (Кс), *с^окови* (Оз), *ст^од^улице* (Оз);

д) Вокал *о* > *о^у* у неакцентованим дугим и кратким слоговима: *гла^во^м* (Кс), *д^о ш^ко^ле* (Оз), *ј^ед^ин^о* (Ја), *к^ол^икај^у* (Оз), *на^ко^д* (Оз), *н^ек^од^у* (Кс), *о^усмог^одиш^на* (Оз), *пол^аг^од^у* (Кс), у микротопониму *Пу^ост^опоље*, *с^ва^ко^д* (Кс), *та^ко^д* (Оз, Кс), *у ш^ко^лу* (Оз, Кс), *ш^ко^ло^ва^на* (Кс).

Помјерање средњег *о* у правцу *у* захватило је више вокал *о* него затвореност вокала *а*, али није таквог карактера да потпуно мијења вокалски систем, тим прије што овако помјерање биљежимо у свега три истраживана пунка, нарочито у Озерковићима. Како примјери показују средње *о* > *о^у* у кратким и дугим, наглашеним и ненаглашеним слоговима, најчешће у окружењу сонанта и оклузива, али и других консонанта.

2.3. Појава затворености вокала, а нарочито вокала *а*, особина је коју проналазимо у периферним говорима.⁷ Као што је познато, затвореност овог вокала јавља се и у босанским говорима ијекавскошћакавском источнобосанском, ијекавскоштаваском западнобосанском, ијекавском западнобосанском (Пецо, 1975, стр. 90–91). Иако је примјетно да се ради о веома раширеној појави, говору источне Херцеговине ова особина није позната (Пецо, 1964, стр. 33), као што је не познаје ни говор Пиве и Дробњака (Вуковић, 1938–1939, стр. 8–12). Код нас, као и у ијекавскоштакавским говорима источне Босне, ова особина се јавља, али нема велику заступљеност. Иако слабо изражену, ову помјереност Џ. Јахић (2002, стр. 38) одређује као најочљивију у говорима гласиначких муслимана а да ту особину примају, не само од њих већ и од сусједних западнијих говора, и гласиначки Срби. Одједи оваквог помјерања, иако у цјелини слаби „јављају се у оном дијелу ијешт. иб. који је територијално ближи босанској матици, а и чије је становништво, због непосреднијег територијалног контакта, у чвршћим везама са становништвом са дубљег босанског терена“. Да се таква традиција задржала, одржала те да и даље опстаје, било да је код овдашњег српског

⁷ Јавља се у дубровачком, говорима источнохерцеговачког типа, мрковићком, а од чакавских говора у хварском, брушком, вишком, корчуланском, ластовском (Пецо, 1975, стр. 92–93).

становништва дошла преко западнијих говора, било да је примљена од некадашњег муслиманског становништва, потврђују наши примјери.

2.4. У нашем говору јављају се и појаве отворености вокала: *бу^обањ* (Оз), *фру^оле* (Оз), *фру^ол^уца* (Оз).

Вјероватно су слабу реакцију у отворености вокласке боје условили контакти са босанским говорима, премда она није карактеристична за све босанске говоре, односно, босанска вокалска затвореност могла се примити и као карактеристика вокалске нестабилности, те на тај начин одразити затвореношћу или отвореношћу вокалске боје, карактеристиком несвојственој херцеговачким говорима.

2.5. На нашем испитиваном простору забиљежили смо, истина врло ријетке, примјере дифтонгизације: *ѣ^уили* (По, Оз), *ѣ^уило* (Оз), *ѣ^уиле* (Оз), *ѣ^уивало* (Оз), *ѣ^уивале* (Оз),⁸ и у микропонимима *у^оѣсиња̋к*, *Пѣтк^уѣица*.

3. ВОКАЛ А

3.1. У говору Романије, иако не често, јавља се међусобна замјена вокала, како је уобичајено у ширим дијалекатским зонама. Таква појава је и у нашем говору посљедица различитих асимилацио-дисимилационих процеса, а у ријечима несловенског постања и као посљедица двојаког изворног облика ријечи или пак њеног примања у већ искривљеном облику.⁹

3.2. Умјесто вокала *а* проналазимо вокал *е* у ријечи страног поријекла: *пантелѣне* (Кс).¹⁰

3.3. На романијском говорном подручју уопштене су лексеме *врабац*, *расти*, *красти*: *украсти* (Ја).

⁸ Ђуровић (1992, стр. 97) у вези са овом појавом наводи: „Биће да је то архаична особина из старосрпског периода, која се може додати двама доказима проф. Бошковића да је сх. језик у то доба имао глас у (исп. стсл. *быти*, *быль*). Није случајно што се у Повељи Кулина бана (1189) пише у иза лабијала“.

⁹ Шире о томе у Пецо (1964, стр. 41).

¹⁰ Уп. Пецо (1964, стр. 34), Вушовић (1927, стр. 12), Вуковић (1938–1939, стр. 8–9), Дешић (1976, стр. 237).

У нашем говору немамо облик *ре*, па тако би овај говор, како то констатује и Јахић (2002, стр. 42), стајао одвојено према Ивићевим (1964, стр. 383–393) трима зонама.¹¹

3.4. Алтернацију *а* у *и* у компаративу *мали*, *далеко* нисмо забиљежили на нашем терену.¹²

3.5. Забиљежили смо само један примјер у коме се јавља и алтернација *а* у *о* и то у турцизму *бојаџи* (Вра) (тур. *bayacı*). Могуће је поријекло ове појаве тумачити преко затворености вокала *а* из облика *ба^ојаџи, која је у тој мјери била изражена да је довела до супституције два вокала.

4. ВОКАЛ О

4.1. Мјесто вокала *о* имамо вокал *е*:

а) У ријечима словенског поријекла, тј. у одричним облицима презента глагола *моћи* са прилично стабилизovanом изоглосом *же* > *ре* у коме *о* > *е* или се не мијења и када није под акцентом: *нè м^реш* (Мо), *нè мере* (Ја), *нè мереш* (Ја), *нè мере* (До), *нè м^ре* (Оз, Не). Ако је *о* под акцентом оно остаје неизмијењено, онако како је и у источнохерцеговачком (Пецо 1964: 37): *мòре*, *мòреш*, *мòре* (До, От), *мòр^ете* (Вра), *мòремо* (Вра), *нè мореш* (Вра, Оз), *нè море* (Ја, Оз), *мòреш* (Ја), *нè м^рете* (Ро).¹³

¹¹ Услед тога је интересантно да Ивићеве области друге и треће зоне окружују наш говорни тип, те да се немијењање групе *ра* везује за ијекавске црногорске и дубровачки говор, као и за екавски комплекс на истоку и сјевероистоку према Пецу (1975, стр. 96), који још наводи: „Распрострањеност секвенце *ре* у називу ове птице [врабац] на босанском подручју иде у прилог претпоставке да је жариште овој појави негдје у икавској зони, можда и у икавскошћакавским говорима“. А. Белић (1935, стр. 80) је на ове ријечи гледао као на лексеме са двојаким коријеном: „У речима као *трéва* имамо старе дублете: **trāva: trēva**; али исп. у многобројним српскохрватским говорима *вребџь* и *врабџь*, *rasti*, *krassti: resti kresti*.“

¹² Наши примјери не потврђују Јахићев (2002, стр. 42) став да се облици *дѝљѝ*, *мѝњѝ* налазе на читавом источнобосанском терену. Р. Ђуровић (1992, стр. 102) само једном на сјеверно-источнохерцеговачком простору биљежи *дѝљѝ* и *нѝјмѝње*, тумачећи да је *и* умјесто *а* дошло регресивном асимилацијом уз палатале. Форма *дѝље* позната је и источнохерцеговачком (Пецо, 1964, стр. 35), а оба облика познају и неки други говори, нпр. ијекавскошћакавски источнобосански (Брозовић, 1966, стр. 134), тузлански (Брабец, 2012, стр. 62).

¹³ Неизмијењено *о* у облицима *нè море*, *нè мореш*, свакако је под утицајем *море*. Својство мијењања *о* > *е* у облику *не мере*, распрострањено је не само у источнохерцеговачком већ и у ширем склопу говора средње и западне Босне (Пецо, 1964, стр. 37).

б) У бројевима са облицима *-ero* који се код нас јављају као досљедни, изузев једног примјера са *-oro*: *пѣторо* (Мо), какви се налазе у источнохерцеговачком:¹⁴ *тринестеро* (Ро), *сѣдмеро* (Мо), *дѣветеро* (Ра), *двѣнестеро* (Ра), *тридестеро* (Кс) *чѣтверо* (До, Кс), *осѣмнестеро* (Мо), *четрнестеро* (До), *четвѣрица* (Јуб);

4.2. Вокал *o* даје у у ријечима словенског поријекла: *пољупривредник* (Не).

4.3. Вокал *o* даје у у ријечима несловенског поријекла: *мослимѣни* (По), *мослимѣнке* (Оз).

Промјено *o > y* јавља се као једна од најтипичнијих особина вокализма у западнобосанским ијекавски говорима и то најчешће у ријечима словенског поријекла (Дешић, 1976, стр. 53–54), на супрот стању у источнохерцеговачком (Пецо, 1964, стр. 40). Када је у питању говор Романије, ријеч је о занемарљивом броју примјера. Промјена *o* у *y* у ријечима словенског поријекла, како примјери показују, најчешће се јавља у позицији *сонант + o* или обратно, а тако је и у примјерима из већине говора.¹⁵

5. ВОКАЛ *E*

5.1. У нашој грађи нисмо забиљежили примјере супституције овог вокала.

6. ВОКАЛ *И*

6.1. Вокал *и* даје *e*:

а) У ријечима несловенског поријекла: *фѣмелија*, *фѣмелија̄* (До).¹⁶

¹⁴ Уп. А. Пецо (1964, стр. 37). Морфем *-ero* у средњобосанским говорима је готово уопштен (Брозивић 2012, стр. 280), а тако је и у западнобосанским икавскошћакавским говорима (Пецо, 1975, стр. 97). Само тај морфем према Шурмину (1895, стр. 203) има и сарајевски говор, тако да примјере забиљежене у нашем ареалу можемо приписати утицају сарајевског говора.

¹⁵ Уп: Реметић (1970, стр. 110); Симић (1978, стр. 55); Ћупић (1977, стр. 22); Станић (1974, стр. 56); Пешикан (1965 стр. 241).

¹⁶ Овакви облици јављају се на свим теренима (Пецо, 1975, стр. 99), а за већину њих се може констатовати условљеност асимилационо-дисимилационог процеса како наводи Дешић (1976, стр. 54): „Ова појава обухвата ријечи страног поријекла. До промјене долази и у акцентованим и у неакцентованим слоговима, а сама појава је резултата асимилационих, односно дисимилационих промјена“. Осим тога, важан је и услов преузимања ријечи, нпр. италијанско *fameglia* према француском *famille*,¹⁶ или италијанско *fresko* преко њемачког *frisch* (Пецо, 1964, стр. 40).

7. ВОКАЛ У

7.1. Мјесто вокала у имамо вокал *и* у ријечима словенског поријекла: *не биди* (Ра), *бидѐм*, *бидне* (Ја), *бидѐ* (До).¹⁷

7.2. Мјесто вокала у јавља се вокал *о* у ријечи несловенског поријекла: *кокѹрѹз*, *кокѹрузе*, *кокѹруз* (Оз).

8. ВОКАЛСКЕ КОНТРАКЦИЈЕ

Контракције вокала у говору Романије врше се након процеса регресивне асимилације, односно према другом вокалу од почетка ријечи.

8.1. Вокали *а* и *а* > *ā*: *до̀ја̀ла* (дојахала Не), *ја̀т* (јахати), *сја̀ти* (сјахати) (По), *сна̀* (снаха, До, От), *сна̀ма* (снахама, До). Ово сажимање врши се након губљења консонанта *х*, што и јесте карактеристика српског говорног становништва на овом подручју.¹⁸

8.2. Вокали *а* и *о* > *ō*:

а) у облику глаголског придјева радног: *до̀шѝ* (Ра, Кс, РР, По, До, Не, Вра, Оз), *иза̀држа̀вō* (Ра), *бјѐжō* (Љуб, Ра), *бо̀мба̀рдовō* (От), *дѝзō* (До), *за̀фрка̀вō* (РР), *ѝзбјѐгō* (Ра), *ѝздō* (От), *испрѐска̀кō* (Ра), *ѝшѝ* (Ра, Кс, Не, Мо), *кѹ̀вō* (До), *лѐжō* (Љуб), *мо̀гō* (Ра, От, Кс, По, Не, Оз, Вра), *наспá̀вō* (Ра), *на̀стра̀дō* (Ра), *обра̀ђѝвō* (Кс), *о̀дѹ̀стō* (Ра), *о̀стō* (Ра, От, Кс, Не, Љуб, Ро), *по̀бјѐгō* (Ра, Оз, Мо), *по̀вѐћō* (От), *по̀стављō* (Кс), *про̀пō* (От), *рачу̀нō* (От), *рѐзō* (Кс), *сѝшѝ* (Мо), *стѝгō* (Ра), *трѣ̀гō* (Ра).

б) Вокали *а* и *о* > *ō* у другим примјерима: *по̀сō* (Ја);

в) Вокали *а* и *о* > *ō* у поредбеној ријечци као: *ко̀ ђ̀ја̀ бо̀јѐ̀ се* (Ра), *ба̀шѝ ко̀ ка̀ се зарѹ̀чују̀* (РР), *на̀ ко̀ ва̀ј̀ тѹ̀бож̀ ѹ̀мр̀ло̀ дјѐте* (До), *Бо̀г̀ да̀о̀ ко̀ ѝ свѐ̀* (До), *нѝсу̀ ба̀дња̀цѝ ко̀ са̀д̀* (До), *на̀правѝшѝ сѐ ко̀ стрѐ̀а̀ нѐка̀* (До), *Нѐма̀ да̀ сѐ ру̀та̀ ко̀ са̀д̀ о̀вṑ.* (До), *нѝјѐ нѝшта̀ ко̀ да̀на̀с̀* (Не), *ѝсто̀ ко̀ ѝ Шва̀бѐ* (Љуб), *свѐ̀ ко̀ ва̀кṑ да̀ ѝг̀ уз̀ Рома̀нију̀ г̀днѐ̀* (Вра), *ко̀ прѣ̀ст̀ дебѐлѝх̀* (Мо), *до̀чека̀ ко̀ испо̀ чѐкѝћа̀* (Мо).

¹⁷ Ови облици познати су источнохерцеговачком али и другим говорима: „На цијелом овом подручју имамо: *биде*, *бидем*, *биди*. Такви ликови нису непознати ни другим говорима Босне, па и шире“ (Пецо, 1975, стр. 98). Објашњење ове појаве даје Вуковић (1938–1939, стр.19): „Глас *и* м. у у презенту глагола *бити* – *бидем* м. *будем* – дошао је свакако, из осталих облика овог глагола“.

¹⁸ Уп. Јахић (2002, стр. 52).

Ријечца *ко* у нашој грађи је најчешћа са кратким *о*, док се примјери са дуљењем јављају у околностима када говорник који поређење исказује не може у први мах да исказе оно са чиме или киме се пореди, тј. када се налази у дилеми, нпр. *б̄аиш к̄о ... д̄иректор* (Не), и сл. Такво дуљење јавља се и у случајевима појачане експресије, нпр. *с`ед̄е к̄о да су у каф̄ани* (Мо). Битно је напоменути да се дата поредбена ријечца, премда ненаглашена, често јавља и без контракције, нпр: *као ђ̄ца* (Мо), *као н̄кад* (Оз) итд.

8.3. Ако је један од вокала *а* или *о* носилац акцента, тада се контракција не врши:

а) У глаголском придјеву радном: *зн̄о* (Ја, Мо, Оз, Ра, Ро), *п̄о* (Вра), *сл̄о* (Мо), *зв̄о* (Мо, Ра), *ст̄о* (Ја);

б) У другим ријечима: *ж̄о* (Ја, Ро), *н̄оп̄ака* (Мо);

8.4. У нашем говору биљежимо и неке примјере случајева контракције извршене након преношења акцента: *да сам б̄ог до* (Ра), *да си б̄ог до се ж̄енио од Обођ̄аш̄а* (Ра).¹⁹

8.5. Вокал *а* и *е* > *ѐ* у облицима бројева: *јед̄анѐс* (Ра, Не, До), *чет̄р̄нѐс* (Мо), *чет̄р̄нѐст̄а* (Мо), *чет̄р̄нѐст̄еро* (До), *п̄ѐтнес* (Ра, От, Оз), *п̄ѐтнѐст̄ог* (Мо), *ш̄ѐснѐс* (Ра, От, Оз, Ро), *д̄евѐтнѐстог* (Ро).

8.6. Вокали *е* и *а* > *а*: *на̄ки* (До),²⁰ *на̄к̄их* (Ра, Мо, Вра), *на̄кије* (До).

8.7. Вокали *е* и *о* > *ѐ*:

а) У глаголском придјеву радном: *п̄ѐч̄ѐ* (Ра);

б) У другим ријечима: *гр̄ѐто* (Ра);²¹

в) Уколико је један од ова два вокала носилац акцента, контракција се не врши: *ср̄ѐо* (Ра), *из Б̄ѐграда* (От), *Б̄ѐград* (От), *б̄ѐградск̄ој* (Кс), *б̄ѐградск̄ом* (Кс), *с̄ѐоск̄и* (Оз), *неѐбично* (Оз), *Преѐбраж̄ење* (Ро);

¹⁹ Вуковић (1938–1939, стр. 20) за ове примјере, које биљежи у говорима Мораче и Колашина, даје тумачење: „Тако ћемо чути, поред обичног *д̄ао*, и: је ли Б̄ѐг *д̄ѐ* ко ђ̄д Босне; н̄ѐ *д̄ѐ* му ђ̄вѐјку – сажимање пошто је акценат превучен. У сажимању *а + о* гласова слагали би се с овим говором и говори западнији (гатачки) и североисточни (пљеваљски)“.

²⁰ Облике *на̄кав*, *на̄ка*, *на̄кве* биљежи Пецо (1964, стр. 43) у источној Херцеговини, а Вуковић (1938–1939, стр. 22) у Пиви и Дробњаку форму *на̄кав*.

²¹ Облик *гр̄ѐта* биљежи у источнохерцеговачком А. Пецо (1964, стр. 43), а у западнобосанским ијекавским говорима и Дешић (1976, стр. 86)

г) И поред тога што се не налазе под акцентом, вокали у групи *eo* у неким примјерима остају несажети: *вѣseo*(Оз), *òдвeo* (Вра), *заклеo* (Вра), *Чeослòвāчкū* (Кс), *дѣбeo* (До);

8.8. Вокали *e* и *e > ē*: *свѣдно* (Ра), *ћѣ* (Ће је По, До, Оз, Мо), *кòмѣ дāљѣ са кòњима* (коме је даље са коњима Оз);

8.9. Вокали *и* и *и > ī*: *здравī* (Оз), *слобòднī* (Мо), *стàрī* (Ра, РР), *нāјстàрī* (Кс), *нāјстарīм* (РР), *нāјстарī* (По);

8.10. Вокали *у* и *o > ō*: *уштīнò* (До), *пòгинò* (Ра, Мо), али је: *ìзуo се* (Ра), *сīнуo* (Мо), *чūo* (Мо).

9. ВОКАЛСКЕ РЕДУКЦИЈЕ И ЕЛИЗИЈЕ

У говору Романије вокалске елизије и контракције не јављају се у оном интензитету какав имају у босанским говорима, иако су нешто израженије него у источнохерцеговачком.

9.1. Вокал *a* се у нашем говору губи у:

а) Преакцентованим и постакцентатским позицијама у средини ријечи, али и билежимо један примјер губљења овог вокала у слогу под акцентом: *кáсти* (РР); *Бр̀тељевиће* (Кс), *чу̀вла се* (Кс), *òдпу̀стла* (До);

б) Елизија се јавља и у вези *да + презент* који почиње вокалом: *ò* *ìдѣм* (Мо, Ра), *ò* *ìзвинѣш* (До);

в) Елизија вокала *a* на крају ријечи: *прòстирал се* (Кс), *нīшта òд њег нѣма* (Кс), *нек нѣрѣ* (Ја); *нек òòћѣ* (Ја), *нѣк идѣ* (Ја), *нѣк ти је срѣтно* (Ја), *н ўлицу* (До), *н екòнòмију* (Мо).

9.2. Вокал *o* је на нашем терену²² подложен елизији у већој мјери него вокал *a*:

а) Везник *него* понекад се јавља без финалног *o*: *òдљѣ нѣг ја̀* (От), *нег сàд* (До), *нег ос̀јѣчеш нū* (До), *нег т̀рчѣ* (Кс), *прије нег што љу се ја̀* *удати* (РР) *нег тāј Рāковац* (Ра), *нег сàмо ìмā л итā да се зàрāдī* (Кс) *нег òп* (Кс);

²² М. Дешић (1976, стр. 58) за елизију вокала *o* у западнобосанским ијекавским говорима констатује да се она обично врши „код неакцентованих ријечи, а код акцентованих прије акцента“.

б) Вокал *o* се губи у медијалном положају у примјерима: *гòвpe* (До), *гòврї* (Ра), *ђàвле* (Ја), *нàлжї* (До), *њèгва* (Ра), *одгàр^ало* (Оз), у *Скоцу* (Соколац, Ро), у *Скòловиће* (Соколовићи, Не), *стòлви* (Оз), *нàршито* (Кс);

в) У финалном положају у ријеч вокал *o* се губи у: *свàк* (Ја, Мо, Ра, Кс), *èн га* (Ра), *пòшт се* (Ра), *сàм јèдну* (Не), *сàм òнò нàшїгà* (Оз), *кàк се зòвè* (Кс); *тàм* (До, Оз, Ро);

г) У иницијалном положају вокал *o* се губи код показних замјеница: *вèриге нè бїле* (Кс), *їмајў нè мўзике* (До), *їзвлàчї се нàј влàк* (До).

9.3. Вокал *e* се редукује или потпуно губи у предакценатским и постакценатским позицијама:

а) Елизија и редукција вокала *e* најчешћа је у медијалном положају у ријечи: *чèт^ерèс* (Ра), *зàтсàн* (Ра), *прòл^еће* (Вра), *трїдèстèро* (Кс), *Сàрàјву* (Мо, Кс, Не), *Сàрàјво* (Мо, Не, Оз), *сàрàјвским* (Кс), *нèд^ељу* (Ја), *д^еш* (Ја), *сїђ^ело* (Ја), *изгòрло* (Мо), *дòн^есèш* (Мо), *ку ^еш* (Мо), *Хèрц^еговачкї пўт* (По), *ў м^енè* (Мо), *ђèт^ету* (До), *нèдл^е* (До), *пòв^едè* (До), *мòр^ете ли* (Вра), *бòл^ело* (Оз), *тел^евїзору* (Оз);

б) Редукцију и елизију вокала *e* имамо и у примјерима: *àд* (Кс), *бòш сàчўвàј* (Ја), *виш Чàришїгè* (Мо), *èт* (Ра, Кс), *зà себ* (Кс), *мà кàж:* (Ја), *нèмòј виш нїкàд* (Ја), *нїкàд виш нїје òтишò* (Ја), *д^еш да òдè* (Ја);

в) У нашем говору честа је елизија и редукција вокала *e* у енклитичком облику помоћног глагола и повратној замјеници: *брàт ј òмò* (Ра), *тї с^е сàм* (Ра), *да ј вїшè*, да ј *тò* (Ра), *òвò ј телèфòн* (От), *тàкò^в ј тò* (Оз), *тò с òгрà* (До), *кòлко ј òстало* (До), *тàда ј тò дòчкала* (До), *тàдà ј нїјèсам òбўкла* (До).

9.4. Вокал *y* се најчешће губи:

а) у средини ријечи: *гїнли* (Ра), *їзгинли* (Вра), *пòгинти* (Ра), *кўпса* (Кс, Мо), *нè пшї* (Ја), *јàбке* (Ја), *кòшљу* (До), *окрèнла* (До), *пòкпè* (Љуб), *зàпцàмо* (Љуб), *зàпцали* (Љуб), *сїнло* (Љуб);

б) губљење вокала у билежимо у енклитичком облику глагола *бити* и *хоћу* у неколико примјера: *ка с^в се сòколи* (Ра), *кàко с^в се звàли* (Ра), *нїс^в се* (Оз), *што с^в се звàле* (Вра), *чўвале с^в се за стрàшна и стїдна* (Мо), *сàт с^в тò* (Ра), *јà ^н се сàд жèнти* (Ја), *јà ^н сїђет* (Ја).

9.5. Елизија неакцентованог високог вокала *i*, типична је црта свих босанских говора (Пецо 1975: 99), па се и у нашем говору јавља као израженија особина у поређењу са елизијама осталих вокала. У

источнохерцеговачким ијекавскоштакавским говорима елизија вокала *и* је много чешћа него у источнохерцеговачком (Пецо 1964, стр. 45–46; Вушовић 1927, стр. 14; Вуковић 1938–1939, стр. 25–26 и др.), мада и није тако изражена као у другим босанским говорима (Пецо 1975, стр. 99–100; Дешић 1976, стр. 61–66):

а) Редукција вокала *и* у различитим категоријама ријечи: *врат^ити* (Оз, Ро), *гòд^итите* (Ра), *Град^ишка* (Ра), *дом^ић^ину* (До), *дом^ић^ица* (До), *жељезн^ицама* (От), *злòч^инци* (Љуб), *к^ић^ице* (Вра), *òрган^изов^или* (Љуб), *парт^из^ини* (Љуб), *погуб^ила* (До), *рòд^итеља* (Ро), *рòд^итељи* (Кс), *рòд^ица* (До), *тòр^ин^и* (Кс), *уб^ила* (До), *ц^ир^ица* (РР).

б) Вокал *и* ријетко се губи у иницијалном положају: *Талиј^иани* (От),²³

в) Вокал *и* се чешће губи у медијалној позицији иза акцента у различитим категоријама ријечи: у форми инфинитива: *уч^ити* (Ра), *òстав^ити* (Вра), *мисл^ити* (Ра);²⁴ у облику императива: *кр^ић^ите* (РР), *нòс* (Ра), *обу^и се* (До), *сј^ид* (Вра), *ск^ин* (Ја), *спр^ием се* (До), *поруч* (Ја); *тра^ижите* (Вра); у облику глаголског придјева радног: *в^ирло* (Кс), *òтио* (Ра, Не, Оз, От), *бр^инли* (Љуб), *вес^ило се* (Оз), *вòдла* (До), *говòрло* (От), *гòнли* (Мо), *дј^илли* (Кс, Ра), *дол^изло* (Кс), *досл^итли* (До), *жу^ирло* (Ра), *завр^ило* (Ра), *лòжла* (До), *мисл^ила* (Ро), *нòсла* (Оз), *обòлли* (От), *обòлло* (Оз), *òтили* (Ра), *п^илли* (По), *п^итли* (Мо), *пòбли* (Љуб), *пòгнуо* (Ра), *подј^илли* (Кс), *пòкупли* (Ра), *пом^ирли* (Ја), *пòстла* (Оз), *п^ир^ивли* (До, Ја, Кс, Оз, Мо, Ро), *прескòчла* (До), *прик^ил^ичли* (Ра), *прош^ирли* (Ро), *р^идла* (Кс, РР, Мо, До), *рòдла* (Кс, До, Оз, Ро), *сј^идли* (РР), *ск^ипли* (Љуб), *сру^или* (Кс);

г) Вокал *и* се губи у медијалном положају различитих категорија ријечи: *б^итнама* (Кс), *будал^иитну* (Ја), *в^илк^и* (От, Оз, Ро), *в^илк^и* (Ра, Кс, До, Љуб, Ро), *вита^иминма* (Кс), *вр^инчанце* (До), *дв^и П^ил^ианна* (Ра), *дòлбашиа* (До), *дрв^иенце* (До), *кам^иенцама* (Кс), *к^исца* (Ра), *кòлко* (Ра, РР, Кс, Ја, Мо, До, Оз, Ро), *кòпл^иди* (До), *òмладна* (Мо, Оз, Вра), *с мотòвла* (До), *св^итовма* (Ја), *сл^инна* (До), *ст^инци* (Ра), *тòлкò* (Ра, РР, До, Оз, Мо), *у чет^инцима* (Љуб), *у^ицу* (До), *четвòрца* (Ра), *ч^итри* (Оз, Кс, По, До, Не, Оз, Ро), *к^ир^ицу* (До), *упамтла* (Ро);

д) У финалној позицији вокал *и* се губи: *ил ð^ираво ил гл^иво* (Кс), *јес т^и дòшò* (До), *н^и б му д^или* (До), *ал у прòљеће* (Кс), *имал смо* (Мо), *им^им ј^и* *с^иб кр^иму* (До), *мòрал смо* (Мо, По), *òнò м н^ије м^ило б^ило* (До), *д^ил тò в^ил^и* (Ја), *д^ил је Ш^ирац* (Ра), *в^ил^и* (Ја).

²³ Примјери са основом Талијан у нашем језику се сматрају књижевним.

²⁴ Уп. Пецо (1975, стр. 99) и Д. Петровић (1973, стр. 215).

И овдје се сонант *r* јавља у вокалној функцији, како је то уосталом и у већини штокавских говора (*чѣтвѣртѣ*, *вѣртаче*, *пѣвѣтали*, *пѣст* и сл.). Након елизије вокала *и*, па и неких других, слоготворну функцију могу преузети и консонанти, нпр. *гѣнт*.

10. ПОКРЕТНИ ВОКАЛИ

У романијском говору јављају се покретни вокали *а* и *е*, у оним облицима у којима су познати и ширим говорним зонама:

10.1. Покретно *а* биљежимо у замјеничким и придјевским облицима: *јѣднѣга* (Кс), *нѣшѣга* (Оз), *нѣа* (Мо, Ро), *мѣга брѣта* (Вра), *мѣга ђца* (До) од *стѣрѣга* (Кс), *стѣрѣга чѣека* (Мо), *нѣчегѣ* (Кс); неким прилошким формама: *ѡтуда* (РР), *ѡдѡља* (До); и бројевима: *јѣднѣга* (Кс).

10.2. Покретно *е* биљежимо у малом броју примјера и то у неким прилошким облицима: *сѣдѣ*, (До, Оз, Вра), *кѣдѣ* (Оз); у замјеничком облику: *и нѣме* (До, От); у бројевима: *јѣднѣме* (От)

10.3. У говору Романије јавља се као покретни и вокал *и* у примјеру *кѡсибаша* (Не), док примјере са покретним вокалом *о* и у нисмо забиљежили.

11. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Из досадашњег разматрања вокалске боје у говору Романије можемо закључити да је систем дјелимично нестабилан, а од стандарда га разликује појава отвореније и затвореније артикулације. Затворену артикулацију спорадично имају вокали ниско *а*, чија артикулација иде према средњем *о* и средњи вокал *о*, чија артикулација иде у правцу високог *у*. Отворенију артикулацију вокала *у* забиљежили смо у незнатном броју примјера. Промјене у помјерености вокалске боје могу бити условљене квантитетом слога и фонетским окружењем, али, како се чини, без прецизнијих правила. С обзиром на чињеницу да је на цијелом терену неупоредиво већи број потврда за стандардну артикулацију. У говору Романије, као и у ијекавскоштакавским говорима источне Босне, помјереност вокалске боје израженија је него у источнохерцеговачком, али и знатно слабија у односу на босанскошћакавске говоре и прелазне говоре јужне Босне и високе Херцеговине. За поријекло ове појаве на нашем терену сматрамо да је босанска шћакавштина као и близина Сарајева морала имати знатног утицаја на њен настанак, па је посматрамо као нанос из сусједне дијалекатске зоне која се пренијела на дио терена који је у непосреднијој територијалној вези (какав је и наш) са ијекавскошћакавским босанским говорима. Сљедеће, вокалске алтернације су у незнатном броју примјера заступљене на читавој испитиваној области и знатно су рјеђе од промјена у ријечима несловенског поријекла. Наш говор не познаје облике

re- у лексемама *врабац*, *расти*, *красти*, усљед чега не припада ни једној од три Ивићеве зоне распрострањања коријена *re-*, одвајајући се чак и од источнохерцеговачког, који зна за *re-* у *врабац*. И на крају, у вокалским алтернацијама код ријечи несловенског поријекла имамо асимилационо-дисимилациону условљеност појаве, док и фактор примања облика ријечи из изворног језика игра одређену улогу.

Појава елизије кратких вокала, нарочито вокала *и* у медијалној постацценатској позицији у ријечи нешто је израженија него у источнохерцеговачком али не и тако раширена као у осталим босанским говорима. Осим тога, и поред изражених вокалских елизија паралелно опстају и форме са неизвршеном елизијом. Посљедице елизије вокала *и* и *у* на примјерима из говора Романије показују да се у већини извршених елизија не ради о замјени слоготворне службе сонанта или консонанта, нити о замјени полугласничког типа. Ријеч је заправо о наслањању преосталог елизирајућег сонанта и консонанта на претходни вокал, а тиме и на слог. Слоготворну функцију, у зависности од категорије ријечи и позиције изгубљеног вокала у односу на остале гласове у низу, због својих артикулационих својстава углавном преузимају сонанти.

Наши примјери показују ниску фреквенцију употребе покретних вокала, те да облици у којима се они јављају иду у прилог веће употребе покретног вокала *а*, што говор Романије када је у питању дистрибуција покретних вокала чини ближим источнохерцеговачким говорима.

Говор овог подручја у општим дијалектолошким редовима посматра се као саставни дио источнохерцеговачког дијалекта. То потврђује презентована и описана грађа прикупљена на подручју Романије, чије је становништво у великом проценту досељено из јужније ијекавске матице, па можемо закључити да вокалске особености говора Романије показују источнохерцеговачку говорну једнообразност са мањим и занемарљивим одступањима.

Литература

- Белић, А. (1935). *Галички дијалекат*. Сремски Карловци: Српска краљевска академија.
- Белић, А. (1999). *Историја српског језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- Брабец, И. (2012). Говор Тузле и околице. *Босанскохерцеговачки дијалектолошки зборник*, 10, 51–241.
- Брозовић, Д. (1966). О проблему ијекавскошћакавског (источнобосанског дијалекта). *Хрватски дијалектолошки зборник*, 6, 77–84.
- Брозовић, Д. (2012). Говор у долини ријеке Фојнице. *Босанскохерцеговачки дијалектолошки зборник*, 10, 243–425.

- Вуковић, Ј. (1938-39). Говор Пиве и Дробњака. *Јужнословенски филолог*, 17, 1–114.
- Вуковић, Ј. (1963). Босански и херцеговачки ијекавски говорни типови у светлу рашчлањивања ијекавског наслеђа. *Гласник земаљског музеја у Сарајеву*, 18, 17–28.
- Вушовић, Д. (1927). Диалект источне Херцеговине. *Српски дијалектолошки зборник*, 3, 1–71.
- Дешић, М. (1976). Западнобосански ијекавски говори. *Српски дијалектолошки зборник*, 21, 1–245.
- Ђуровић, Р. (1992). Прелазни говори јужне Босне и високе Херцеговине. *Српски дијалектолошки зборник*, 38, 1–378.
- Ивић, П. (1964). Промена ра>ре у српскохрватским говорима. *Prace filologične*, 18/2, 383–393.
- Јахић, Ц. (2002). Ијекавскоштокавски говори источне Босне. *Босанскогерцеговачки дијалектолошки зборник*, 8, 13–236.
- Лубурић, А. (1930). *Дробњаџи: племе у Херцеговини: порекло, прошлост и етничка улога у нашем народу*. Београд: Штампарија Драг. Грегорића.
- Петровић, Д. (1973). *О говору Змијања*. Нови Сад: Матица српска.
- Пецо, А. (1964). Говор источне Херцеговине. *Српски дијалектолошки зборник*, 14.
- Пецо, А. (1975). Икавскошћакавски говори западне Босне. *Босанскохерцеговачки дијалектолошки зборник*, 1, 7–260.
- Пешикан, М. (1965). Староцрногорски, старокатунски и љешански говори. *Српски дијалектолошки зборник*, 15, 1–94.
- Реметић, С. (1970). Фонетске и морфолошке карактеристике говора Срба у Кладњу и околини. *Прилози проучавању језика*, 6, 105–133.
- Симић, Р. (1978). Реч као лингвистичка јединица. *Књижевни језик*, 7/1, 17–23.
- Станић, М. (1974). Ускочки говор. *Српски дијалектолошки зборник*, 20, 1–234.
- Ђупић, Д. (1977). Говор Бјелопавлића. *Српски дијалектолошки зборник*, 23, 1–226.
- Филиповић, М. (1950). *Гласинац: антропогеографско-етнолошка расправа*. Београд: Научна књига.
- Шатењо, И. (1921). Антропогеографија – нове државе. *Гласник српског географског друштва*, 5, 196–211.
- Шурмин, Ђ. (1895). Особине данашњег сарајевског говора. *Рад*, 121, 186–209.

Božica Knežević

VOCALIC CHARACTERISTICS OF THE DIALECT IN THE
ROMANIJA REGION

Summary

In this paper we tried to explain insufficiently researched dialect by the analysis and presentation of the vocalic characteristics of the dialect in Romanija region, as well as determine its position within the Eastern Herzegovinian dialect and eventually to determine dialectic characteristics which made this dialect to be different from the dialect of the whole region of the Eastern Herzegovinian dialects. The main goal is to provide a picture of the speech type within ijekavsko-Shtokavian dialects of East Bosnia from the three decades long perspective. As the dialect of this region is regarded as a constituent part of Eastern Herzegovinian dialect, in terms of general dialectological characteristics, this analysis should prove that vocalic characteristics of the Romanija dialect show Eastern Herzegovinian speech uniformity with slight and insignificant deviations.